

הלכות שבת סימן רמד

(כל בו): **ג** יאם בנו אינם יהודים לישׁראל בית בשבת (יט) באסור, (ו) (כ) נכון להחמיר (כא) שלא יפנסו בו: הגה מיהו, אם התנה ישׁראל עם אינו יהודי שלא לעשות לו מלאכה בשבת, *והאינו יהודי עשה (כב) בעל-כרחו למהר להשלים מלאכתו, אין לחש (מרדכי ריש פרק מי שהפך ורבינו ירוחם וביי. ועין לקמן סימן תקמג):

ד המלאכת פרהסיא, אפלו במטלטלין, בגון ספינה (כג) הידועה לישׁראל, *דינה כמו מלאכת מחבר: **ה** יאם שבר אינו יהודי לשנה או לשנים (ו) (ז) (ח) שיתכתב לו (כה) או שיארג לו בגד, הרי זה נותב ואורג בשבת, כאלו קצץ עמו שיתכתב לו ספר או שיארג לו בגד, שהוא עושה בכל עת שיצרה. והוא,

ד טור בסימן תקמג מהא דמועריקטן י"ב ה ספר תורת האדם ו רמב"ם פרק ו מהלכות שבת

באר היטב

(1) נכון להחמיר. ופ"ח פתב דבקבלנות יש לסמך על ר"ת ומתיר בדיעבד, והיה פשתקן האבנים דמתיר לשקעם, מ"א ט"ז. ויבטל אלניהו רבה הוכיח ממשמעות ה"פ דנכון להחמיר פדעת ש"ע: (1) שיתכתב לו. זהו דעת הרמב"ם. ונ"ל פננת הרמב"ם, כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד ששכל עת שצריך השר לכתב מחיב לו לכתב ובעת שאין צריך יושב בטל, לך מתיר לכתב בשבת, שהוא עושה בכל עת שיצרה, שהרי הישׁראל אינו אומר לו לעשות בשבת ואם רצה עושה למחר ואין הישׁראל מרויח פמה שעושה בשבת. והשו"מ

שערי תשובה

[1] שיתכתב לו. עב"ט. וכתב בנ"ב מהדורא תנינא שנשאל מגביר א' היושב באמ"ט¹ אם יוכל לעשות חותם שיוכל לדפס בו דגמת חתימתו ממש וביום השבת יצאה להדפיס חתימתו על הפתקים שהוא צריך לחתם, ואסר לו. וע"ש מ"ש בענין פתב שלהם. ובשו"ת הרמב"ם. ונ"ל פננת הרמב"ם, כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד ששכל עת שצריך השר לכתב מחיב לו לכתב ובעת שאין צריך יושב בטל, לך מתיר לכתב בשבת, שהוא עושה בכל עת שיצרה, שהרי הישׁראל אינו אומר לו לעשות בשבת ואם רצה עושה למחר ואין הישׁראל מרויח פמה שעושה בשבת. והשו"מ

משנה ברורה

ג (יט) באסור. הינו, שהיה בקבלת ובתוף התחום, דהוא אסור רק משום מראית עיניו⁽¹⁾, דבאמת אדעתה דנפשה עבדי, ונכ"ל; אבל אם היו שכיריים, דמדינא אסור, יש בזה אסור מצד הדין בדיעבד ולא יכון בלבד, פן פתב המגן-אברהם, וכן מוכח ג"כ פן דעת ה"פ לענין שכיריים, וכן פתב התיי-אדם, דבשכיריים אסור מדינא בענין זה שהוא מלתא דפרהסיא - לו לעולם, ולאחרים בכדי שיעשו, וכמו לקמן בסימן שכה סעיף יד, עין שם. (כא) ויש מקלין, דאף בכהאי גוונא אינו אסור מדינא פי אם בכדי שיעשו. ועין לקמן בסימן שכה סעיף יד שם במשנה ברורה: (כ) נכון להחמיר. והאחרונים (כג) פתבו, דבדיעבד יש לסמך בקבלנות על דעת רבנו תם ומתיר לדרור בו אפלו לעצמו, וכן בסתות האבנים ותקון הקורות אם היה בקבלנות, יש להתיר בדיעבד לשקעם בבגן: (כא) שלא יפנסו בו. לעולם, (כב) ואפלו אחרים⁽²⁾. (כד) אבל מכל מקום מתיר להנות משמו ולמכרה לאינו יהודי: (ככ) בעל-כרחו. ורצה לומר, שעבר על תנאו שהתנה עמו מקדם, על-פן אין לו לחש לזה, דהינו שאין צריך אפלו למחות לו עוד בעת שעושה המלאכה וכן מוכח במרדכי ורי"ו שהם מקור דין זה, שהוכחו בבית-יוסף לקמן, וכן

באור הלכה

בזה ולא פדעת הטור, וכן מוכח מהג"א בבאורו: * והאינו יהודי עשה בעל-כרחו. עין במשנה ברורה ט"ז סעיף קטן כב כמה שהבאנו בשם האליה רבה והסברנו שטמו, דהנה לה להנות מתחלה. ולאורה יש להביא ראיה מעבודת-גלולים כ"ב, דמשמע שם דרך רבבי שמעון בן אלעזר אמרינן לה לאינו יהודי וציית, אבל לרובן שמעון בן גמליאל אינו יהודי לא ציית, ולכך אוסר שם להשפיר לו מרחצו בתחלה, שבודאי לא ישמע לו אחר-כך כשיאמר לו שלא תחמנו בשבת; ואס"פ הכי נמי לענין קבלת פשע כמה שלא התנה מתחלה עמו, דלכסוף לא יצית. וכן משמע מרש"י מועריקטן י"ב ע"א דפרש דמקבלי קבלת בתוף התחום אסור, הינו שאסור לתנו לו קבלת כי עבדי לה בשבתא, אלא דלא סמכינן על מה שחמנו אחר-כך, אם לא שיתנה עמו מתחלה, וזהו גם לרש"י בודאי שרי. וזהו בארנו סברת אליה רבה. ומכל מקום לדינא צריך עיין, דמהרמב"ם [וכן מהשלחן-ערוך שהעתיקו דבריו בסעיף א] משמע דקבלת מתיר למסור לו לקבלתה, אלא דכשיגיע יום-שבת יחמנו ולא יניחנו לעשות מלאכה, ובעניני מרחץ גם הרמב"ם נתב דאסור להשפיר לו, כלשנא דגמרא, ועל כדרך צריך לחלק, דלענין מרחץ שהוא שכור לאינו יהודי לגמרי סבירא לה לרובן שמעון בן גמליאל דלא יצית לנו לשבת ביום השבת, מה שאין כן בקבלת: * דינה כמו מלאכת מחבר. עין בסימן רנב סעיף ג דכתב שם המחבר על דין זה: יש להחמיר ולאסור, משמע דלאו מדינא פתב כן, והוא סותר להך דהקא; פן פתב המגן-אברהם בסימן רנב סעיף קטן י. וגם הג"א בבאורו שם פתב דסותר להך דהקא. ולדינא משמע מאחרונים [התו"ש והגר"ז והח"א] דתפסו להך

מוכח מבאור הג"א]. ועין במגן-אברהם שמפקפק מאד בדין זה, (כט) דכיון שהוא מחבר והיו מלתא דפרהסיא איכא חשדא דרואים שלא ידעו שהתנה, וכן באליה רבה נתקשה על עקר הדין של המרדכי, ועל-פן אין להקל בזה, אלא (כו) יראה למחות לו ולמנוע מפעלתו. וכתב האליה רבה, דמכל מקום נראה שאין צריך לתן להם מעות כדי שיפסקו, פיון שפכך התנה מתחלה ונרצו לך, עד כאן דבריו. ומשמע מלשונו, דאם לא התנה מתחלה אין די במחאתו בלבד, אלא צריך לפזר ממעותיו כדי שיפסקו⁽²⁾, ונראה שטעמו דפשע, דהנה לה להתנות מתחלה⁽²⁾. (כו) וצריך עיין לדינא: **ד** (כג) הידועה לישׁראל. אין מירי שעושה אותה ברשות ישׁראל, דאי הכי אפלו היה דינו רק במטלטלין דעלמא גס"פ היה אסור, כדמוכח בסימן רנב סעיף ב דאף במטלטלין אסור אם עושה אותה ברשות ישׁראל, אלא מירי שלא בביתו. ועין במגן-אברהם ושארי אחרונים, דדוקא אם עושה את הספינה במקום גלוי ומפרסם, דאם בצנעה אין להחמיר בה, כדמוכח בסימן רנב סעיף ג: **ה** (כד) שיתכתב לו. פתב מגן-אברהם: פננת הרמב"ם, כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד או ח"ט מיוחד, ששכל עת שצריך השר לכתב מחיב לו לכתב, ובעת שאין צריך לו יושב בטל, ולכן מתיר לכתב או לארג בשבת, שהוא עושה בכל עת שיצרה, שהרי הישׁראל אין אומר לו לעשות בשבת⁽²⁾, ואם רצה עושה למחר, ואין הישׁראל מרויח פמה שעושה בשבת, אף שאין מדרקק עליו על בטול איזה יום, מכל מקום הרי מרויח הישׁראל בעשתו. ומהש"י משמע (כט) דגם בכהאי גוונא חשוב להרמב"ם קבלנות, פיון שאינו מקפיד עליו אם יבטל איזה יום, דאם הוא מקפיד עליו שלא ישב איזה יום בטל אסור לכלי עלמא. דהוי כאלו צהו לעשות ביום השבת. עוד פתב הש"י, דאם שכו"ל לגמור ספר או בגד תוף אותו זמן, (ל) הוא כמקפיד, והינו בשיריע דאי אפשר לגמור אם לא שיעשה גם בשבת, ואף שאם יאנס עצמו וישב בלילה יוכל לגמור בחול, אף-על-פי-כן הוי זה כמצינו לו לעשות בשבת [פן באר הפר"מ מגדים פננתו והספדים עמו נגד האליה רבה]: (כה) או שיארג לו, הרי זה וכו'. פן צריך לומר:

שער הצייון

(כא) פן משמע מש"י בסעיף זה, דסתם וכתב דאפלו נעשה באסור גמור אין אסור מדינא רק נכון להחמיר, והיה דשכ"ה סעיף יד, הנה משום דגנאי הוא שיקבר בקבר מפרסם שנתחלל בו שבת בשבילו, וכמו שכתב הש"י שם באותו יג ונושא שם מדעת המגן-אברהם בשם הרמב"ם דהוא הדין בכל פרהסיא) בשם הר"ן, וכן משמע קצת דעת האליה רבה בסימן זה: (כב) הם ה"פ בתחלת סימן רמד והשו"מ והתיי-אדם ושא"י: (כג) מגן-אברהם: (כד) אליה רבה ותיי-אדם פדעת השלחן-ערוך, ונפקא-מנה מזה לדין לענין שכיריים גבי אחרים: (כט) עין באליה רבה שדעתו דמטלטלין בבית ישׁראל דינו כפרקע: (כז) פשתו דבמחאה לכלי עלמא מהני אפלו בקרקע, דמאי הנה לה למעבר. ולא הקשה המגן-אברהם אלא משום דבאורו הוא כמו שפרשנו, וכמו שכתב המגן-אברהם בעצמו לקמן בסימן תקמג סעיף קטן ו: (כז) עין באור הלכה: (כט) וכן פתבו התוספות שבת ותיי-אדם: (כט) וכן משמע מאלה רבה פת"ש: (ל) ולא התיר הרמב"ם אלא כשאין עליו לגמור המלאכה ואין מקפיד על בטול: **תרגום** 1 משך, משרה.

הלכות שַׁפְּת סִימָן רמד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יט]

הינו, שְׁהִיָּה בְּקַבְלַת וּבְתוֹף הַתְּחוּם, דְּהוּא אָסוּר בְּכַן מְשוּם מְרָאִית עֵינָיו¹⁹.

19) ואף כשנבנה רק מקצת הבית בשבת, כתב בשו"ת האלף לך שלמה (ח"א סי' צז) שאסור, כיון שטעם האיסור הוא משום קנס, וכמו בשאר מלאכה שנעשתה בשבת, ולא שייך בזה ביטול ברוב, אף כשרוב הבית נבנה בחול. והוסיף, שזו גם כוונת השו"ע, שהרי לא יתכן שנבנה כל הבית ביום אחד, ואף על פי כן אסר השו"ע ליהנות מבית זה.

ובית שנבנה בשבת על ידי ישראל, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' סט אות ה) שלכאורה יש לאסור ליהנות ממנו, ואף שמבואר בשו"ע לקמן (סי' שיח ס"א) שבמעשה שבת שנעשה על ידי ישראל אין צריך להמתין במוצאי שבת 'בכדי שיעשו', ובוה קל דינו ממלאכה שנעשה על ידי נכרי, מ"מ כיון שנעשה האיסור בפרהסיא, יתכן שיש להחמיר בנבנה על ידי ישראל כמו בנבנה על ידי נכרי, שיאסר אף לאחר שיעור 'בכדי שיעשו', ונשאר בצ"ע לדינא.

מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' לא ס"ק ג) כתב, שהאיסור ליהנות מדבר שנעשה בפרהסיא הוא דוקא בדבר הנעשה על ידי נכרי, אך בנעשה על ידי ישראל הדין קל יותר, אלא שלמעשה יש להחמיר בזה, משום שמומר לחלל שבת דינו כנכרי לענין זה.

וסוכה שנבנתה בשבת על ידי ישראל, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שאין להיכנס אליה לשם קיום מצות סוכה, ואף אם אין לו סוכה אחרת.

[משנ"ב ס"ק כא]

[אָפְלוּ אַחֲרֵיהֶם²⁰].

20) ואף שלגבי נכרי שחפר קבר בשבת עבור ישראל, כתב השו"ע לקמן (סי' שכה סי"ד) שמותר לישראל אחר להקבר בו, ביאר המג"א (כאן ס"ק יא) שכל זה דוקא כשחפר הנכרי את הקבר מעצמו, ולא ציווהו הישראל לעשותו, אבל כאן שנעשה בציווי הישראל, יש להחמיר לאסור אפילו לאחרים.

[משנ"ב ס"ק כב]

אָלָא צְרִיף לְפָנָיו מְמַעוּתָיו כְּדִי שִׁפְסְקוּ²¹, וְנִרְאָה שֶׁטַעַמו דְּפִשְׁעוֹ, דְּהָנָה לָהּ לְהִתְנוּת מִתְחַלָּה²².

21) ולענין שכרו של העושה כן, הביא הכף החיים (ס"ק לח) מעשה שהיה בעשיר שפיזר ממון רב כדי שלא להניח לגוי לבנות את ביתו בשבת, ויהי היום ופרצה שריפה גדולה בעיר, ובהגיע

האש סמוך לביתו, הפך ה' יתברך את הרוח וניצל ביתו. והוסיף, שאם זה שכרו בעולם הזה, על אחת כמה וכמה גדול שכרו בעולם הבא.

22) ומי ששכר קבלן יהודי והתנה עמו שיבנה עבורו רק בחול ולא בשבת, ועבר הקבלן על התנאי ושכר נכרים שכירי יום שעבדו בשבת, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' לה), שכיון שיש בכך הפסד, וגם לא עבר בעל הבית על איסור 'לפני עור', שהרי הזהירו שלא יעבוד בשבת, מותר לו להיכנס לגור בבית, אך ימתין עד שיעברו ימי חול 'בכדי שיעשו'. ואף באופן שעבר בעל הבית על 'לפני עור', כתב שם שמי"מ אין בכך סיבה לאסור לגור בבית, ובפרט בזמנינו שרוב האנשים בונים בקבלנות ולא על ידי שכיר יום.

וכשבעל הבית התנה עם הפועלים שלא לעבוד בשבת, אלא שמשופק אם הזהירם די הצורך, וחושב שאולי יכול היה לנסות לשכנעם יותר שלא יעברו בשבת, ואולי היו שומעים לו, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קל) שאין בידינו להחמיר מספק, כיון שעצם הלכה זו אינה מעיקר הדין, אלא שנכון להחמיר.

[משנ"ב ס"ק כד]

שְׁהִיָּה הִישָׁרְאֵל אֵין אוֹמֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת²³ וכו', וְאֵין הִישָׁרְאֵל מְרִיחַ בָּמָה שְׁעוֹשָׂה בְּשַׁבָּת²⁴.

23) ועורך דין ישראל שיש לו מזכיר נכרי שעושה עבורו בשבת את כל המוטל עליו, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' כא) שאפילו כשאינו מצוה לו במפורש לעשות בשבת, הרי זה אסור, משום שנחשב כשליח הישראל.

24) ופועל נכרי שעובד אצל ישראל, ומוטל עליו לעבוד מספר שעות במשך השבוע, ורוצה לעבוד את חלקן בשבת, צידד בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' כז) שכיון שאין לבעל הבית שום ענין שיעבוד דוקא בשבת, ואף אין לו רווח מכך, הרי זה מותר, משום שההגדרה של 'קבלן' ו'שכיר יום' לענין מלאכת שבת תלויה במלאכת הנכרי אם עושה אותה לטובת עצמו או לא, וכיון שבאופן זה עושה הנכרי את המלאכה בכל עת שירצה, ואין הישראל מרויח מפעולתו בשבת, מותר הדבר אף שהוא בשכירות. ואף הראב"ד (פ"ו מהל' שבת הי"ב) שחולק על הרמב"ם שם, וסובר שאין דינו כקבלנות, אין זה אלא משום שהישראל מרויח מעבודת הנכרי בשבת, שעל ידי כך הנכרי פנוי לעמוד לרשות הישראל, או שנהנה הישראל במה שממהר את מלאכתו, אבל לולי כן גם לדעת הראב"ד אין איסור בדבר, אף שהנכרי הוא שכיר.

הלכות שַׁבַּת סִימָן רמד

ביאורים ומוספים

ומי שעסקיו גדולים ורוצה להשיג רווחים נוספים מפעילות עסקיו ביום השבת, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' כג) שאינו בכלל היתר זה, משום שלא הותר הדבר אלא לאדם שלולי זה יפסד ממונו וישבר מטה לחמו, והוסיף, שבדוק ומנוסה שמי שמחפש היתרים בנוגע לשבת קודש, לבסוף מפסיד.

28) וטעם הדבר שצריך שיוציאום מרשותו מבעוד יום, כתב לקמן (סי' רנב ס"ק ט) שהוא כדי שלא יחשדוהו וצויה בשבת להוציאם לחוץ, ולפי זה בעיר המוקפת חומה או במקום שיש בו עירוב, מותר להוציאם אף בשבת, משום שבאופנים אלו אין איסור הוצאה. וטעם נוסף כתב שם, שהוא משום שמא יחשדוהו שמכר לו בשבת, ולטעם זה כתב שיש להוציאם גם במקום שיש בו עירוב או בעיר שמוקפת חומה. וסיים, שהסכימו האחרונים שיש להחמיר בדבר אפילו בעיר מוקפת חומה שהנכרי גר בה.

[שעה"צ ס"ק לב]

שְׁתָּרִיצוּ אֵינוּ בְּרוּר, שְׁתָּלוּי בְּפִלְגָתָא בְּסִימָן שֶׁלד סְעִיף ב, ע"ש. וְטַעַם הַמְּגַן־אֲבָרְהָם, דְּהָקָא מְתָרֵם.²⁹

29) ולגבי מסעדה שהוזמנו אליה יהודים מערב שבת כדי לאכול שם סעודת שבת, ומכיון שהמסעדה פתוחה נכנסים גם נכרים לאכול בה ומוכרח להאכילם, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' סד) שמדברי השעה"צ אלו משמע שטעם המג"א הוא העיקר, ולכן אסור לשכור נכרי לקבל מהם כסף, וכן אסור להעסיק פקיד נכרי שיקבל שכרו לפי אחוים ממה שימכור, משום שבאופן זה לא שייך בזה טעמו של המג"א, שהרי לא ישתקעו נכסיו ביד הנכרי אם לא ימכור בשבת.

[משנ"ב ס"ק כח]

דְּהִישָׁאָל מְרוּיַח בְּמָה שְׁעוֹשֶׂה בְּשַׁבָּת²⁵.

25) ומטעם זה, נכרי שתפקידו לשטוף כלים של ישראל במוצאי שבת, ורוצה לשוטפם בשבת ולחמם מים לשם כך, הורה הגרש"ז אויערבך (שש"כ פל"א הע' לא) שאם כוונתו בחימום המים כדי שלא יהיה לו קר בידיו, הרי זה מותר, אך אם עושה זאת כדי שִׁירָד השומן בקלות מהכלים, הרי זה אסור, שנמצא הישראל נהנה ממלאכת הנכרי בשבת בכך שכליו נקיים יותר.

[משנ"ב ס"ק לו]

דְּלִתְקַן הַשְּׁפָחָה בְּגִדֶיהָ, לְכָלִי עֲלָמָא מְתָר בְּבֵית בְּעַל־הַבַּיִת, שְׁהוּא נִקְרָ שְׁמָלָאֶת עֲצָמָה הִיא עוֹשֶׂהָ²⁶.

26) ושפחה המדליקה נר כדי לשטוף כלים, כתב לקמן (סי' רעו ס"ק כז) שכיון שאין גוף הישראל נהנה מהדלקת הנר, אלא מכך שכליו מודחים, והדלקת הנר נעשית לצורכה, שהרי חייבת היא להדיח את הכלים, מותר לישראל לאחר מכן להשתמש באור נר זה לצרכי גופו.

[משנ"ב ס"ק לב]

דְּאָפְלוּ בְּאִפְן זֶה שְׁרִינְן עַל־יְדֵי אֵינוֹ־יְהוּדֵי מְשוּם פְּסִידָא²⁷ וכו', וְיִוצִיאוּם מִרְשׁוֹתוֹ מְעַרְב־שַׁבָּת²⁸.

27) והיתר זה של 'משום פסידא', כתב בשעה"צ לקמן (סי' רמה ס"ק יב) בשם הט"ז, שהוא רק בעסק גדול, שבאופן זה אדם בהול על ממונו.

הלכות שבת סימן רמד

ז הרב המגיד שם
בשם הרשב"א
ח הראב"ד שם
ט מרדכי פרק קמא
דשבת בשם רבינו
מאיר

(כו) שלא יחשב עמו יום יום ולא יעשה המלאכה (כו) בבית ישראל. *ה'יש מי שאוסר בשוכר אינו יהודי לזמן: הגה ודוקא ששכרו (כט) למלאכה מיוחדת כגון בגד לארג או ספר לכתב, אבל כששכרו (ל) לכל המלאכות שיצטרף תוך זמן השכירות, (ס) *לכלי עלמא אסור (כ"ו), *וכמו שיתבאר סוף סימן רמו: ו' ט'יהודי הקונה מכס (לא) ומשפיר לו אינו יהודי לקבל מכס בשבת, מתר (לב) אם הוא (ט) בקבלתו, דהיינו שאומר לו לכשתגבה מאה דינרים (לג) אמתן לך כך וכך: הגה וכן יוכל להשפיר המכס לכל

שערי תשובה

בית אפרים חלק א"ע מכאן בענין זה בארץ: [ט] בקבלת. עכ"ט. וכתב בפנים מאירות ח"א סימן לח: שזכר אוראנד"ש קוניניו"ס מן השר דהינו לחפור עפר ולתפור ממנו ברזל ושורפים וצורפים העפר בתנורים אש תמיד תוקר, וכתב שלענין העפר יש הטר בקבלנות, דהינו מעשר עגלות עפר אמן לכה כף וכף, אבל בהפכת העפר אין הטר אלא שימכר קדם שבת לאינו יהודי כל חתיכות הגדולות בסף קצוב והפועל יעשה לעצמו חתיכות הקטנות בשבת כפרעון חובו, וירשות בני ישראל שיקח אח"כ בפרעון חובו החתיכות קטנות שראויים למכר בשוק, וכן בהתוך זכוכית בהיי"ט ימכר קדם שבת כל מה שיש לו בהיי"ט דאז בדידה טרה, ואחר שבת יקבל הישראל הזכוכית שעשה הפועל בדמי המכר, ע"ש. ועין באשל אברהם בשם נחלה ליהושע, ועין לעיל סימן רמג ס"ק ג. וכתב בדברי שמואל סימן קלב על בנין פילאטווי, דהיינו חבור פלים ונגללים שהאמנים טווים ושוררים את המשי ופועלים שכירים מתעסקים בו והבית של ישראל,

באור הלכה

דהקא לעקר, וכן משמע שם במגן אברהם גופא, עין שם: * ויש מי שאוסר. עין באלה רבה שדעתו להורות כמדעה הראשונה, ומכל מקום לכתחלה טוב ונכון לצאת גם דעתו, שכן גם המגיד משנה נשאר אצלו דין של הרמב"ם בצירוף עיון, וגם הלבוש כתב דמסתבר דעת הראב"ד, אלא דמשמע דלבוש מפרש פלגמיהו דעדת הש"ו; ונראה דכאן שפירי המגן: דלבוש, לכלי עלמא מתר לדעת הלבוש: * לכלי עלמא אסור. הגה אף שגרשם על זה "בית יוסף", המעין בבית יוסף גופא יראה דלא פסיקא לה בזה, רק דעת הרמ"א בעצמו כן, וכן פתב בדגול מרובה: * וכמו שיתבאר סוף סימן רמו. הינו בסעיף ו שם, דאם היה שכיר שנה אסור לשלחו ערב שבת בארצות, דאם היה מחשב שכיר, גם בערב שבת היה מתר, כמו שכתב שם בסעיף א. ומכל מקום אינו מלישב, דאם היה חושב המחבר דבר זה ללא קצין, גם בד' וה' היה אסור לדעתו בסעיף א, עין שם, ועל פירוש דהשתדלון ערוך מסתפק בזה ולקח צדד להקל על כל פנים שלא בערב שבת, וסמך

הישגאל במלאכת האיני יהודי בשבת, ולקח אפלו אם לא יחשב עמו יום יום אסור: (ל) לכל המלאכות. ומשמע זה יש למחות ביד השפחות כשעושין מלאכת אדוניקן בשבת, אפלו כשעושין שלא בבית ישראל ושלא בצויו בעליהן, דהא הם שכורין לכל המלאכות; וכל שפון כשעושין בבית ישראל, דזה אסור אפלו בשכור למלאכה מיוחדת, וכנ"ל. ועין בט"ו סעיף קטן א דמביא בשם רבנו שמחה, דהוא אסור להשפחה אפלו לעשות מלאכת עצמה בעליה, והטעם, מפני הרואים שלא יאמרו מלאכה של ישראל היא עושה. והאלה רבה הביא בשם ספר התרוימה דמלאכת עצמה מתר, ודעתו שגם רבנו שמחה מודה לזה, עין שם בדבריו. והפרי מגדים ישב דברי הש"ו, עין שם. ועין בספר חיי אדם כלל סד, דלתקן השפחה בגדיה, לכלי עלמא מתר בבית בעל הבית, שהוא נכר שמלאכת עצמה היא עושה²⁶, ועין שם עוד מה שכתב בענין זה, ועין מה שכתבנו בסעיף קטן לה: ו' (לא) ומשפיר לו אינו יהודי. הלשון אינו מדויק, כי הפנה הוא ששוכר את האיני יהודי [אחרונים]: (לב) אם הוא בקבלתו. דאז שרי מדינא, כמו בעורות לעבדן בריש סימן רנב, דמתר לתן לו קדם שקיעת החמה אם הוא בקבלתו, משום דאדעתא דנפשה קעביד. ואף על גב דאסור שם לקבע לו מלאכתו בשבת, ועוד, דהוי מלתא דפרהסיא, שהעסק הזה ידוע לכל שהוא של ישראל, וכמו שהיה עושה האיני יהודי עתה בבית ישראל דמי, דאסור שם, מכל מקום התירו בזה משום פסידיא, דאדם בהול על ממונו, ואי לא שרית לה אתי לגבות בעצמו יבוא לידי אסורא דאורייתא, דשם יכתב פתקא בדרך המוכסים [בית יוסף]. ולפי זה משמע דבמכס שאין בו תבין, כגון אותן שלוקחין מיני מאכל במכס, אסור אפלו על ידי אינו יהודי, דלא יבוא לידי אסור דאורייתא אפלו אי לא שרינן לה; אבל הש"ו ומגן אברהם (לג) מסקי דאפלו באפן זה שרינן על ידי אינו יהודי משום פסידיא²⁷, מיהו, בעצמו אסור לקבל אף המכס של מיני מאכל, אפלו אם לא הובא מחוץ לתחום ולא שיך בו חשש צידה ומחבר, משום "ממצוא הפצף", וכמו שכתוב סימן שו [א"ר]. יהודי ששכר בשול המלח מן השר, (לג) מתר להשפיר לו פועלים בקבלתו, שאם יעשה לו כך וכך מלח יתן לו כך וכך. ואף על פי שהפלים והעצים הם של ישראל, שרי ונבלבד (לד) שלא יביאו עצים מרשות הישראל בשבת, שכל קבלנות אינה מתרת אלא אם כן מסר להם מערב שבת כל מה שרוצה למסר לצורך המלאכה, ויוציאו מרשותו מערב שבת²⁸. אבל אין הטר לשכר אינו יהודי על שבת וחדש, דמכל מקום מרויח הישראל במלאכתו, ואין לו הטר אלא בקבלנות [ח"א]: (לג) אמתן לך כך וכך. דהיינו שאין מזכיר לו יום השבת כלל, אלא בסתמא: אם

שער הציון

(לג) מגן אברהם: (לג) טעם הש"ו, דאפלו בדרבנן מקלינן על ידי אינו יהודי משום פסידיא, שלא יבוא לידי אסור חמור מזה דהיינו על ידי עצמו. ועין בתוספות שבת שתרצו אינו ברור, שהלוי בפלגתו כשימך שלד סעיף ב, ע"ש. וטעם המגן אברהם, דהיינו דאית לה בסימן שו סעיף ו' וסעיף יט דלא שרינן שבות דשבות במקום פסידיא, משום דבענינו הוא כמציל מידו שלא ישתמע ממנו ביד אינו יהודי: (לג) מגן אברהם בשם רש"ל. וקשה מאד בהשקפתו, דלהתוספות שבת והמתצית השלם אין מתר בזה אלא אם כן לא קבע לו מלאכתו בשבת, וכזה לא מקרי פסידיא עמו לגבי מכס, עין שם ברש"ל. ומפרי מגדים משמע דבכתבה שנה המגן אברהם העתקתו, וסובר דמי בזה למכס ומשום פסידיא, ולדידה נראה לכאורה דאפלו אם שכרו לחדש גם כן שרי משום פסידיא. ומפני שכמה אחרונים סוברים כמרש"ל, לכן העתקתי את דברי החיי אדם לדינא אף דנראה דהפרי מגדים פליג עלה: (לד) הגר"ו, וגם הוא סתם כרש"ל הנ"ל:

באר היטב

שאוטר הוא הראב"ד, דס"ל דישגאל מרויח במה שעושה בשבת, דשפא יצטרף גם למחר לכתב ולא יוכל לעשות שניהם כאחד: (כ) ל"כ אסור. דקרוי הדבר לודאי שיצטרף למחר למלאכה אחרת, וא"כ מרויח ישראל במלאכת הנכרי בשבת, וה"ה אם שכרו לכתב לו תמיד זהו פשיטא דאסור לכתב לו בשבת, מ"א: (ט) בקבלתו. דאז שרי מדינא. ואע"ג דיש חלוק בין קבלת שאין ישראל קובע מלאכתו לא"י בשבת, כמ"ש ר"ס רנ"ב, ובמכס קובע לו דוקא בשבת, מ"מ שרי משום פסידיא, ומה"ט שרינן הקא אע"ג דהוי בפרהסיא. וא"ל למה לא התירו נמי בפרחין כסי' רמג משום פסידיא, דלא התירו אלא בהפסד גדול, עין ט"ו. והוי ששכר המלח, מתר להשפיר לו פועלים בקבלת שאם יעשו לו כך וכך מלח יתן להם כך וכך, רש"ל

משנה ברורה

(כו) שלא יחשב עמו. רוצה לומר, שלא ידקדק עליו אם מבטל איהו יום ממלאכתו: (כו) בבית ישראל. דבזה אפלו קבלנות גמורה אסור, כדלקמן בסימן רנב: (כח) ויש מי שאוסר. הוא דעת הראב"ד. והנה לדעת הש"ו הנ"ל ניהא בפשיטות טעם הראב"ד, דסביבא לה דאף שאינו מקפיד על בטולו מכל מקום הרי הישראל מרויח על ידיו; ולדעת המגן אברהם הנ"ל גם כן ניהא, דסביבא לה להראב"ד דהישגאל מרויח במה שעושה בשבת²⁶, דשפא יצטרף גם למחר לכתב ולא יוכל לעשות שניהם כאחד: (כט) למלאכה מיוחדת. דבזה אפשר שלא יגיע לישראל רוח על ידיהו שהיא עושה בשבת, כגון שלא יצטרף הישראל אריגה או כתיבה כל כך. (לג) אבל אם לכל המלאכות, קרוי הדבר לודאי שיצטרף למחר למלאכה אחרת, ואם כן מרויח

הישגאל במלאכת האיני יהודי בשבת, ולקח אפלו אם לא יחשב עמו יום יום אסור: (ל) לכל המלאכות. ומשמע זה יש למחות ביד השפחות כשעושין מלאכת אדוניקן בשבת, אפלו כשעושין שלא בבית ישראל ושלא בצויו בעליהן, דהא הם שכורין לכל המלאכות; וכל שפון כשעושין בבית ישראל, דזה אסור אפלו בשכור למלאכה מיוחדת, וכנ"ל. ועין בט"ו סעיף קטן א דמביא בשם רבנו שמחה, דהוא אסור להשפחה אפלו לעשות מלאכת עצמה בעליה, והטעם, מפני הרואים שלא יאמרו מלאכה של ישראל היא עושה. והאלה רבה הביא בשם ספר התרוימה דמלאכת עצמה מתר, ודעתו שגם רבנו שמחה מודה לזה, עין שם בדבריו. והפרי מגדים ישב דברי הש"ו, עין שם. ועין בספר חיי אדם כלל סד, דלתקן השפחה בגדיה, לכלי עלמא מתר בבית בעל הבית, שהוא נכר שמלאכת עצמה היא עושה²⁶, ועין שם עוד מה שכתב בענין זה, ועין מה שכתבנו בסעיף קטן לה: ו' (לא) ומשפיר לו אינו יהודי. הלשון אינו מדויק, כי הפנה הוא ששוכר את האיני יהודי [אחרונים]: (לב) אם הוא בקבלתו. דאז שרי מדינא, כמו בעורות לעבדן בריש סימן רנב, דמתר לתן לו קדם שקיעת החמה אם הוא בקבלתו, משום דאדעתא דנפשה קעביד. ואף על גב דאסור שם לקבע לו מלאכתו בשבת, ועוד, דהוי מלתא דפרהסיא, שהעסק הזה ידוע לכל שהוא של ישראל, וכמו שהיה עושה האיני יהודי עתה בבית ישראל דמי, דאסור שם, מכל מקום התירו בזה משום פסידיא, דאדם בהול על ממונו, ואי לא שרית לה אתי לגבות בעצמו יבוא לידי אסורא דאורייתא, דשם יכתב פתקא בדרך המוכסים [בית יוסף]. ולפי זה משמע דבמכס שאין בו תבין, כגון אותן שלוקחין מיני מאכל במכס, אסור אפלו על ידי אינו יהודי, דלא יבוא לידי אסור דאורייתא אפלו אי לא שרינן לה; אבל הש"ו ומגן אברהם (לג) מסקי דאפלו באפן זה שרינן על ידי אינו יהודי משום פסידיא²⁷, מיהו, בעצמו אסור לקבל אף המכס של מיני מאכל, אפלו אם לא הובא מחוץ לתחום ולא שיך בו חשש צידה ומחבר, משום "ממצוא הפצף", וכמו שכתוב סימן שו [א"ר]. יהודי ששכר בשול המלח מן השר, (לג) מתר להשפיר לו פועלים בקבלתו, שאם יעשה לו כך וכך מלח יתן לו כך וכך. ואף על פי שהפלים והעצים הם של ישראל, שרי ונבלבד (לד) שלא יביאו עצים מרשות הישראל בשבת, שכל קבלנות אינה מתרת אלא אם כן מסר להם מערב שבת כל מה שרוצה למסר לצורך המלאכה, ויוציאו מרשותו מערב שבת²⁸. אבל אין הטר לשכר אינו יהודי על שבת וחדש, דמכל מקום מרויח הישראל במלאכתו, ואין לו הטר אלא בקבלנות [ח"א]: (לג) אמתן לך כך וכך. דהיינו שאין מזכיר לו יום השבת כלל, אלא בסתמא: אם